
(a) Kossuth Lajos (1802–1894), “Értekezés az éhínségek okairól”

1828

K i a d á s :

Barta István, szerk., *Kossuth Lajos összes munkái*, VI: *Iffjúkori iratok. Törvényhatósági tudósítások* (Budapest: Magyar Történelmi Társulat – Akadémiai Kiadó, 1966), pp. 172–184; a szemelvény: pp. 179–180

(...)

5-ször: A megyénkben tanyát vert sok zsidó, valamint az iparkodással egyben köttetett erkölcsiségnek valóságos métellye, úgy a földművelő népnek, amellyel legszorosabb egybenköttetésben él, súlyos ostora, bővölködésének telhetetlen sírja, iparkodásának rothasztó nyavalyája. Ezen népcsoport, kit vallásának különössége, nyelvének minden mások előtt érthetetlen volta, az elnyomattatás érzéséből származó oldozhatatlan szoros együttartás századok olta megtartott anélkül, hogy azon nemzetekkel, kiknek közepette, mint a növény tápláló nedveit elszívó gomba él, egybenolvadott, vagy a nationalismushoz csak egy gondolattal is közelített volna, ezen boldogtalan nép, mely Istenünknek szép teremtett világán egy talpalatnyi földet hazájának nem nevezhet, s kitörülve a nemzetek sorából egy irtódzást gerjesztő bélpoklosként, utáltatva tévelyeg a föld lakosi között, kit 1647-iki országgyűlésünk 91-ik törvénycikkelye lélekesméret nélkül szűkölködő gazembereknek kiált ki,¹ kit polgári törvényeink az emberiség s társaságos élet szebb jussaitól megfosztottak, s előtte a becsület s tisztelet ösvényét örökre elzárva, már bölcsejében a többnyire csalárd, ritkán becsületes fortélyokbul leendő alacsony élelemre kárhoztatták, ezen szerencsétlen nép, midőn lételének fenttartozását csak a mások megrontásán gondolja építhetni, s ön gondatlanságunk s haszonkeresésünk által megerősített bódult tévelygését anyjának tápláló tejével szívja bé, keserves bosszút áll becstelen sorsáért. Egész helységeket tudok, hol a szegény földművelő nem magának, de a korcsmáros zsidónak szánt vet és arat, – hiába igyekszik iszákosságra hajlandó természetét szegénységével zabolázni, s a korcsmák ajtaji előtt leskelődő zsidó biztatgatással, creditum ígéretével bé tudja csalni küszöbén, s ha egy lépést tett a szegény paraszt, menthetetlen oda van, a kettőztetett pohár közt felejtí gondjait, s ha holnap terhesebben érkeznek vissza, orvosságát kettőzteti. Az iszákosság firul fira természeté változik, s jövendő aratását a tavasz nyíltával, jövendő szüretjét aratáskor régen megitta. Pedig magyar becsületesemre esküszöm, festésem nagyítást nem esmér. Tudok közelébb egy derék helységet megyénkben, melynek lakosai még ezelőtt 20 esztendőkkel 30 quadrat mértföldnyi kerületen a legjózanabb, legigyekvőbb, legszorgalmatosabb közönséget tették, s ma már, amiólta a compossessoralis haszonkeresés minden negyedik házhoz egy korcsmát

---

¹ Az 1647:XCI. tc. – az 1630:XV. tc.-t megújítva – kimondta, hogy a zsidókat a vámok bérléséből az országgyűlés befejezése után minél előbb el kell mozdítani.

állított, a legerkölcstelenebb, legtunyább, legravaszabb emberekké változtak, s napról napra szegényedve, végpusztulásokat várhatni. Megilletődve hallottam a helybeli lelkipásztort népének erkölcstelensége felett könnyes szemmel panaszkodni, s panasza valóságát, így annak indító okát is igaznak lenni magam tapasztaltam.

Igaz, ezen nemes megyének mindenkor atyáskodó gondossága bölcs s célirányos határozatai által a lehetőségig igyekezett e veszedelmes mótelyt gátolni. De a törvények sikerét vizsgáló tapasztalás e bölcs határozásokat elégteleneknek lenni találja. Nincs azon törvény, melynek célját, végét a fortélyos zsidók kijátszani ne tudnák, valamint nincs egy csalás, nincs egy tolvajlás, amely zsidó orgazdára, biztatóra, titkolóra ne találna, s ha e veszedelmes népnek civilisatioját vallása szokásai, természete továbbá is lehetetlenné teszik, ha a jelen való karban még soká fog köztünk fetrengeni, a földmívelő népnek végpusztulását kikerülni lehetetlen lesz.

(...)

(b) Kölcsey Ferenc (1790–1838), “A szatmári adózó nép állapotáról”
1830

Ú j a b b k i a d á s :

Kölcsey Ferenc *Összes művei*, II, sajtó alá rendezte Szauder Józsefné és Szauder József (Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1960), pp. 27–39

(...)

A pálinkafőzést pedig úgy kell tekintenünk, mint egyedül a zsidók élleme módját, akik amennyit a közteherből magokon viselnek, két annyit terhelnek vissza a föld lakóira. S hogy a kereset ezen ága nagyon csekély, mutatja azon 313-ból álló kevés szám, amennyire az adózó nép pálinkafazékai az idei dicális öszveírásban feltétettek. Mert ha ezen számot háromszorosan vesszük is, mégis az adózó nép csak mintegy huszonnegyed részének adna jövedelmet. Ide nem értvén azt, hogy a zsidókon kívül lévő fazékbirtokosok legfeljebb is csak három esztendőben egyszer teremni szokott kevés szilvájokat főzik ki parányi edényeiken; következöleg azokat mint kereset módját nem használják.

(...)

A marhával kereskedés tulajdonképpen (ha az egy-két kupecet, kik időről időre néhány kevés számú marhát ez vagy amaz kis vásárra hajtogatnak, kivesszük) a mészárszékeket árendáló zsidók kezében van: s ezeknek kezén forognak a mi többnyire igen nyomorúlt korcsmaink is, melyeknek körében határoztatik egész borral és pálinkával való belső kereskedésünk.

(...)

Az (...) adózó nép szegénységének veszedelmesebb forrása nem lehet, mint a zsidók szemlátomást való szaporodása. Az 1804-diki populáris öszveírás 2290 zsidó férjfiat számlál, az 1826-dikban pedig 2872 találtatott ezen nemes megye kebelében; következöleg a zsidónépeesség 582 férjfiával, s ha az asszonyokat is ide számláljuk, legalább is 1164 lélekkal szaporodott, még pedig azon időben, mely alatt (ha ugyan az említett öszveírásokban valami tetemes hiba nem történt) a keresztyén adózó nép száma több mint 16 ezerrel kevesedett meg. Senki sincs a

Tek. Vármegye itt ülő tagjai közül, akinek a zsidók ezen szaporodására a szomszéd Galiciának sorsa eszébe ne jusson. Távolságok attól, hogy azon rémítésekre menjek vissza, melyeket Eisenmengernek² s a hasonlóknak tudósításai terjesztettek el. De bátran említem azt az iszonyító rajzolatot, melyet Pr. Schulze³ Galiciának az Izrael fiai által történt lesüllyedéséről, az egész ausztriai birodalom láttára, előállított. Méltán mondja ő, hogy amely országban a zsidók megszorodnak, az vagyoni végromlás szélén áll. S maga az a nevezetlen ugyan, de köztisztelőben álló politikus, aki a zsidókat Franciaországba visszahívni tanácslá, világosan megintette a hozzánk hasonlókat, mondván: nem kicsiny és szegény státusba való a zsidó, hanem nagyba és gazdagba. Itt segíti az ipariát, ott megöli!⁴

---

² Johann Andreas Eisenmenger, Entdecktes Judenthum, I–II (“1700” / 1711).

³ Ann. d. Lit. 1805. *

⁴ Int. de la France. m. ent. I. 427. 1756. *